

נאמר של נייר

אוטוביוגרפיה פוליטית של יונתן רטוש * בגידת

האינטלקטואלים" נוסח דור * במיזרח אין כל חדש

מקור

פתיחות עבריות

בצד יונתן רטוש, המשורר שהשפיע על לב השירה העברית השפעה חסרת תקדים במהלך העשור האחרון של המבר דס הבריטי ושנות החמישים והשישים, קיים יונתן רטוש ההוגה, מי שהגיח את התשנית לבחינה מהודשת של התרבות הישראלית, כתרבות ימיתוכנית.

בימים אלה ראה אור סיפורו של יונתן רטוש, ראשית הימים שכותרת המישינה שלו היא פתיחות עבריות, ובו קובץ מאר מריו של המשורר המנות, שראו אור בחלקם בגליונות אלף (בטאון הכנענים) בין השנים 1953-1949.

בפרק ההקדמה מביא רטוש אוטוביוגרפי פיה, אותה לא סיים, ושבה הוא משלב באופן תמציתי את סיפור חייו עם סיפור בחינתו את התרבות העברית בארץ. כבר באחד מהקטעים הראשונים, מציג רטוש את אחת מנקודות-העיומות העיקריות בינו ובין הלכי-רוח של החברה הארצי-ישראלית של ימי נעוריו: "שבת אחת, לפני ההגרים יאכתי עם עמים מבני נילי על סמל ברוחב אלנבי וקישנו. עבר על פניו יהודי אחד, ארני זוכר אם מלבוש הש"י זורים או משארי המטרת בלבו, הלה הקיר את אונתו על העישון בשבת, הכרי כיבו את פניו-היהודים. אני סרבת, אמרתי: יאכל לא יהודי..." בנקודה זו, פותח רטוש את סיפור התמודדותו עם שאלת הזהות.

בשאלה זו בוחן רטוש את ההבדל בינו, כעברי חנוך הארץ, ובין היהודים ידועי שם מהפורה כמו לואן טרוצקי, ולטר רתנאו, לואן בלום, חזקיהו ירידינג, ברנרד ברוך והברי מורגנטאו ומפי רט את מכלול הסתייגותיו מהיהדות ה

* יונתן רטוש — ראשית הימים; ה" צאת הדר: 232 עמודים (כריכה רכה).

העבריות על היהדות, ומליך למסקנה: "כל הנקט מנח זה של עברית אין הוא מעמיד אותו אלא כנגד היהדות כי מוכן המופשט של המלה האחת ובה הוא נמצא כמסר את עצם מהותה הוויית של התחייה העברית במקום הולדתה של אי-מה חדשה במסגרתה של הארצה העברית העתיקה. הוא מצמצם את הדברים למבין זרם והלכירוח כהך תהמה של היהדות ועולמה. הוא נמצא משהה על תנועה עברית פרצוף יהודי. על אלף מפיכות ה" יהדות הוא נמצא מסיף שוד מסיכה אחת — מסיכה עברית."

מאמר נוסף מאלף, תחת הכותרת בשערי ארץ הפרת (נובמבר, 1948) שנכתב בעיצור מה של מילחמת 1948, ובו מציג רטוש את יעדי המלחמה, בהתאם להשקפתו הכנענית-לאומית ולאומנית.

"השלוש העברית". מאמר נוסף ממארי מילחמת 1948 של אלף הוא מסרת המלחמה: השלוש העברית, ובו מציג רטוש את ההשקפה הכנענית בדבר השלוש, לו היתה צריכה להוליד המלחמה, שלום ב-נוסף של מן היאור ועד לפרת, בראייה של תאגיד לאומים לא מוסלמים של המרחב. גם המאמר למיחמת אדחים (אלף אוקטובר בר 1949) מסיף להתקוממות אדחים ביש-ראל, כנגד תוצאות מילחמת 1948, מאמר המסתיים בקביעה: "כדי שנוכל להיות נואלי ארץ הפרת ומשחררה עלינו לנאל תחילה את נפשנו, להיות משחררים, כבי-רים, בני הורף." מכאן קצרה הדרך ל-מאמר מינואר 1950, הטיבוב השני, שבו מנבא רטוש את תדרך העקובה מדם של המלחמות הממחנות בשער.

"מקומפורה". במאמר זה (אלף אפריל 1949) מביא רטוש את אחד מהני-תוחים המברקים והמדויקים ביותר של מכבש הפוליטיקה הישראלית, עם היותו של המדינה. אותו מכבש, שרמס בלא רחם את כאב דור לחומת תש"ח, אותו מכבש שדיכא כל שיוור של טוב בארץ הזאת, במשך שנים רבות, לקראת סיום מאמרו, מנצל רטוש את אחת הפראות הציוניות הידועות ביותר בפראפרזה, והוא כותב: "אם תרצו — אין זו דמקטמרה. אם תרצו אנשים תפשימו אנהגו..." "הגמלה". את החלק השני של קובץ

מע — הוא נאמן למולדת שלו." כאן מת-כוון רטוש ליצור את הקרע שבין דור הבנים ובין העבר הקיבוצי של הוריהם (קרי: הגלות). המאמר עינינו נשואות אל השילטון הוא מאמר מוקדם של רטוש.

משורר רטוש צעיר עברי על פרצופים יהודים

(פורסם בהירדן, ב-6 ביולי 1937), מאמר שבו טרם שלטת עמדתו הכנענית, המת-ייחס לדו"ח הוועדה המלכותית הבריטית, שפירסמה זמן קצר קודם לכן את פית-רונה לבעיית המאבק היהודי-ערבי בארץ-ישראל. למאמר זה מתפרסמים עוד כמה רשימות של רטוש משנות ה-30, שבהן ניתן לבחון את תהליך שינוי השקפתו הרעיונית של רטוש, וניצני מרידתו ב-השקפת-העולם של התנועה הרוויזיוניסטית.

"עבריות". במאמרו מונח של גניבת דעת מעמת רטוש את הכותרת יהודי מול עברי, תוך שהוא מוכיח את מעלותיה של

קוסמופוליטית. רטוש בוחן את אופני שטיפת-המוח היהודית שאותה עבר כדור מה לילידי והניכי הארץ האחרים, עד לס-גישתו בשנת 1938 בע"ג חורון (עדיה גורביץ) ותהליך פריקתו את עול אותה שטיפת-מוח: "חורון שכר את משקפי ה-קורט, הרחיק, הערתות, ההדויות, ש-מבעדן נראו רברי ימי הקדם העברי ו-הווייתו כמין יוצא-דופן משלא, אלהי, בתולדות האנושות... הפגישה עם חורון וההיסטוריה העברית שלו היתה לי אפוא הלב משחרר..."

רטוש בוחן במבט מעבר לזמן את הנתק שבינו ובין התנועה הרוויזיוניסטית בשאלות אלה, כולל עימות עם ז'בוטינסקי וכמה ממאמניו, תוך פירוט מהלכיו במבוכיה של האופוזיציה הרוויזיוניסטית, שקראה באותה תקופה תגר על המימסד הציוני, בהנהגתו של ז'בוטינסקי. כאן בא שיר הלל למייסד הלחץ, אברהם (יאיר) שטרן, הדרך שהובילה למסי-קנה הפסקנית, כי הבריטים הינם האויבים העיקריים של יהודי ארץ-ישראל.

"כתב אל הנוער העברי". הפרק הנושא כותרת זו, מתייחס להקמת הת-תית הראשונה לרעיון הכנעני (מטבע-לשון אותה טבע לרעיונו של רטוש המ-שורר אברהם שלזונסקי, שקרא תגר לרעיונות רטוש) הוא מביא את הכרו-המפורסם, שאותו פירסם רטוש ב-1943 מטעם הוועד לגיבוש הנוער העברי, כרו-שבו נאמר בין השאר: "הותך לגיבוש הנוער העברי מבקש להוחרך. הציונות על כל פלגותיה ופלגיה, ידעת היא מלי-צות מאז — אל תלך אחריו... וכל מ-מסרת שבה אתה נמצא, וכל עבדה שבה אתה עמל, זכור את הדבר הזה: היותך עברי. וכל פביכה שלתוכה נקלעת וזכור את שליוהתך הטבעית: לשחרר את ההרנשה העברית, לפהר את ההכרה הע-רית, לשמול למען הגיבוש העברי..."

"הודדת האומה". היא כותרת של מאמר שאותו פירסם רטוש באלף בדצמבר 1952, ובמהלכו הוא עורך השואה בין חב-רת מהגרים האמריקאית לבין חכרת ה-מהגרים בארץ-ישראל, תוך שהוא מולך למסקנתו הקובעת: "בן ההגרים אינו נט-

החוויה הישראלית "עבר הוורודה" וכנען הבגודה

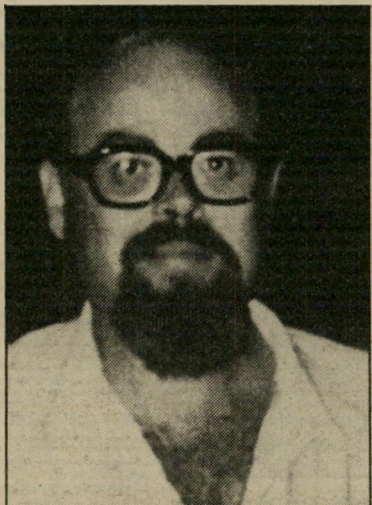
בסוציאליזם המפא"י, שעטנו שהוא בבחי נת ביכול חזיר בחלב אמר. את עבר ה-אדומה, שיותר נכון היה לכנותה עבר הוורודה, המיר עד מהרה באמרגנות של תנועה שירית של משוררים בשם לקראת, שבה רחץ את ידיו של המשורר נתן זך ושאר מפלסידרך תרבותיים — תוך בגי דתו בכנען, שהרטיטה את נימינפשו בימי עבר.

בפירסום מסת/שירתו בבגוד הכוהנים ניסה דור לכפר על שתיקתו במשך עשרות שנים, בנושאים שבהם הרימו משוררים כי יהודה עמיחי נתן זך, נתן יונתן, דליה רביקוביץ, מאיר ויזלטיר ועוד רבים ממשכיתעה את מחאתם נגד תהי-ליך שקיעתה של התרבות הארצישראלית. דור ביצע את נסיון כפרתו כנגב בשעות ליל מאוחרות, תוך הצגת המשמעות הא-מיתית של המונח, בגידת הכוהנים, וזאת כדי שלשר-ההיסטוריה של התרבות הישר-אלית, תהיה הוכחה בדבר כשחותו של משה דור, בליל החשיכה העובר כיום על ישראל. אכן מעשה של הגבה רוחני של גמד תרבותי.

בתרבות מגדיר בסיפרו את אותם כוהנים (אנשי-רוח): "אני כננה בשם זה כל אלה, ששעילותם אינה מסונת, עצם מהותה ל-מסרות מעשיות ואשר בכבשם את הפסוק כערכים על-ימניים מכירים וירעים שמל-כותם אינה בעולם הזה..."

ימים מספר אחרי פירסום מסת/שירו, המחיש משה דור את דיוקנה-התרבותי, כי אחד מאלה שאותם מגנה בנדה. כאשר התי-ייצב לפני ועדת-החינוך של הכנסת ודרש הגדלת תוכנית טלוויזיה בשם שמונה וחצי, שבה אינו מטיף לאהבת הספרות והתר-בות הישראלים, אלא עושה כל שביכולתו להגבית קומתו. אכן, נאה דרש דור בשי-ור בנידת הכוהנים.

דור, שבעבר מכר את אותיותיו בנויד כיבודים, ביניהם מישרת ניספחלתרבות בלונדון, מאפיין את בנידת הכוהנים של מודנניו אותו סופרמרקט תרבותי בישראל. את דרכו החל בתרבות הישראלית, בראי-שית שנות החמישים, בתנועה קיקיונית תחת הכותרת עבר האדומה, שבה ניסה לסנסן את הכנענות הרטושית (ראה: מקור)

עיתונאי דור אמרגנות וכפרה

כל תרבות טומנת בחובה סופרמרקט דמויות, החל מדמויות של מנהיגים תר-בותיים ונותני-איות וכלה במודנבים תר-בותיים למיניהם. גם התרבות הישראלית נתברכה במיגוון מדפי סופרמרקט תרבותי כזה.

החודש שאג אחד מגמדי הסופרמרקט שאגה שהרעידה את דפנות קופסתו, והגי-ביה את דימויו העצמי מעבר לגבהי מיגדל-שלום. עיתונאי המשורר משה דור פירסם במוסי הספרותי של על המש-מר ספק-שירי ספקי-מסה, תחת הכותרת ב-בגוד כוהנים (3 בדצמבר), שאותה הוא מסיים בקול גהי: "כבגוד הכוהנים, כמי-בגוד / כמי הטהנים בגוד לטת בניה? "

ספק רב אם משה דור התכוון לנביאי בית-המיקדש, סביר להניח כי כוונתו התי-ייחסה למטבע-הלשון האירופית ובגידת הכוהנים, שאותה טבע ביצ'אן כנדה ב-1927, בספר תחת כותרת זו. בנדה מכי-נה בשם כוהנים את אנשי-הרוח (בלי מרי-כאות), את אותם שנועדו לשמש במיקדש הגנות הצרופה. בנדה, שהיה פרש בודד